

УДК 811.161.2'42:821.161.2–1:711.437

ОБРАЗ „СЕЛО” ЯК КОНСТАНТА МОВНОЇ ПРОСТОРОВОЇ КАРТИНИ СВІТУ В СУЧАСНОМУ ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Лідія Прокопович

*Мукачівський державний університет,
кафедра філологічних дисциплін,
вул. Закарпатська, 26, 89600, Мукачево, Україна
тел. (03131) 2-11-09
e-mail: tubek25@gmail.com*

У результаті проведеного дослідження встановлено, що поетичні номінації на позначення образу *села* займають одне із чільних місць у словнику мови поезії, зокрема на її хронологічному зрізі другої половини ХХ століття.

У мові аналізованій поезії номінації, які репрезентують мовну картину соціокультурного простору, позначені ускладненістю текстової семантики, яку модифікують характерні епітетні, метафоричні, перифрастичні сполучення, а також тип ускладненого етномаркованого асоціативно-образного мовомислення. У зв'язку з цим розглянуті номінації функціонують не лише як компоненти пейзажного дискурсу, зображальної поетичної моделі, а й виступають складниками концептуальної моделі світу.

Ключові слова: епітет, метафора, семантика, персоніфікація, константа, дискурс, асоціація, чорнобильський простір, культурно - історична традиція, лексико - семантичні відношення.

Постановка проблеми . Важливим сегментом сучасної української лінгвостилістики є дослідження національної специфіки мовних явищ, на яких формується основа людського світосприйняття. Вітчизняні мовознавці С. Я.Єрмоленко [3], Н. М. Сологуб [13], Л. О. Пустовіт [11], А. К. Мойсієнко [6], В. В. Жайворонок [2] досліджують процеси концептуалізації зовнішнього і внутрішнього світу індивіда, описують системи ціннісних орієнтирів, констант мовної культури народу, поглиблюють аналіз окремих фрагментів національної мовної картини світу. До таких фрагментів належить і *простір*.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціологи розрізняють міський, сільський, індустріальний, урбаністичний простір, специфічні умови комунікації в ньому (Г.П. Безсокирна, Н.О.Победа, І.В.Прокопа, Л.О.Шепотько, Д.О.Мотруніч та ін.). Мова реагує на цю диференціацію через означення домінантних реалій (мовний образ села, мовний образ міста (Л.О.Ставицька [15], Л.М.Мялковська [7], Т.В.Скорбач [13], Г.П.Пасічник [9]), Л.С.Прокопович [10], І.Л.Гоцинець[1]), притаманних певному континуумові, розміщених (віддалених, зближених) у ньому. Семантичну параметризацію міста, наприклад, визначає його природа як своєрідного соціокультурного середовища, яке охоплює соціальний світ, матеріальні та духовні умови становлення, існування, розвитку й діяльності людей. Тобто місто – це і ландшафт, і люди, і способи їх взаємодії, і виробничі процеси, екологія, якість життя, рівень інформаційного обміну, специфічна соціальна структура. Це середовище формує відповідний соціально-психологічний тип особистості – раціональної, мобільної, готової до змін, здатної узгодити власні інтереси з інтересами інших тощо.

Мовними знаками сільської культури стають одиниці, що відображають підпорядкованість праці ритмам природи; тісне поєднання праці та побуту; особливий уклад, характер занять населення.

Інфраструктура сучасного соціального простору детермінована антропогенними й техногенними чинниками, що актуалізують соціально-екологічний підхід до оцінювання простору. Інтенсивне осмислення теми чорнобильської катастрофи, її суспільна значущість для різних типів суспільної та мовної свідомості (побутової, наукової, художньої, публіцистичної) спричинилися до оформлення нового типу поетичного дискурсу, який можна умовно кваліфікувати означенням *чорнобильський* [1]. З-поміж таких визначальних функціонально-семантичних параметрів цього дискурсу, як наскрізна негативна аксіологізація та експресивність, апокаліптичність метафорики, специфічне наповнення словника і т. ін., звертаємо увагу на ряд домінуючих образів, наскрізних ключових лексем, систематизований погляд на які окреслює тематичну зону „простір”. Зокрема, універсум *чорнобильського* простору стратифікують номінації: географічні (*Чорнобиль, Прип'ять, Страхолиця*), соціально-побутові (*місто, село*), екзистенційні (*зона*). Ці мовні засоби вербально опосередковують співвідношення між людською свідомістю в її пізнавальній та абстрагувальній діяльності та об'єктивною дійсністю, на яку спрямована ця діяльність.

Згідно з тезою О.С.Кубрякової про кореляцію заповненості – незаповненості простору [4], пізнання сучасної семантики номінації Чорнобиль неможливе без осмислення й опису корпусу просторових наповнювачів та конкретизаторів цього поняття, яке сьогодні має статус константи української мовно-поетичної свідомості, світоглядно-ментального знака [1].

Маркування й оцінювання проблемного для України з погляду екологічної безпеки простору „документалізує” власна назва Чорнобиль. Вичерпний, поглиблений розгляд польової структури з цією ядерною номінацією, змодельованої за дискурсами поезії та художньо-документальної прози, здійснено в дисертаційному дослідженні І.Л.Гоцинець [1].

Отже, контекст простору охоплює характер взаємодії людина – природа, оскільки людина, включена у територіальні, професійні, етнічні тощо взаємини, активно впливає на зміни у біологічній (природній), ландшафтній, соціальній структурі простору [1].

Водночас увага до простору в аспекті соціології продукує визначення релевантних множин, що заповнюють цей простір, детермінують його особливості.

Усі три виділені аспекти наукового представлення просторового континууму можуть бути окреслені як тематичні групи для лінгвістичного (стилістичного та соціолінгвістичного) опису, зокрема для структурування польової художньо-естетичної моделі простору, для побудови парадигми образів (концептів, метафор, символів тощо) міста, села, для пізнання комунікативної специфіки цих соціально-просторових спільнот, їхній дискурсів. Домінантами мікроструктурного рівня соціального простору є *дім, хата*. Номінації цих реалій сьогодні оцінюються як концептуальні, центральні у повсякденному житті соціуму [12], але поки що не були предметом окремого узагальнювального дослідження.

Саме в цьому ракурсі виконана наша розвідка, **мета** якої – здійснити структурно-семантичний та функціонально-стилістичний аналіз лексем на позначення образу села як константи мовної просторової картини світу в сучасному поетичному дискурсі **Мета статті зумовлює такі завдання:** виявити лексеми на позначення образу села, здійснити частковий компонентний аналіз значень слів, виявити особливості їх використання, простежити загальні тенденції та індивідуально-авторські параметри стилістичної та

структурно-семантичної модифікації слів - носіїв просторової семантики, особливості їхнього контекстного змісту в сучасній поетичній мові.

Образ *село* належить до числа фундаментальних понять, які формують національно-мовну картину світу [2, с.533]. У соціальній структурі національного простору образ *село* – своєрідна кореляція образу *місто*. Власне, ця соціальна кореляція відбита вже у лексикографічному тлумаченні номінації, пор.: „**село** – ”1. Населений пункт (звичайно великий) неміського типу, жителі якого займаються перев. Обробітком землі. 2. Сільська місцевість узагалі”(ВТССУМ, с. 1113).

На відміну від *міста*, яке, за твердженням Л.О. Ставицької, постало в центрі літературної уваги тільки на початку ХХ ст., образ *село* – традиційний метафоричний мотив української словесності і в прозовому, і в поетичному її різновидах. Цей класичний образ естетизований у мовотворчості Т.Шевченка (*Село на нашій Україні./ Неначе тисанка, село/ Зеленим гаєм поросло./ Цвітуть сади,/ Біліють хати...*; *Мов оазис в чистім полі./ Село зелене*), І.Франка (*в святочному спокої/ гріється мале село гуцульське*), М.Коцюбинського та ін. письменників.

Засвідчена в наведеному вище лексикографічному тлумаченні просторова семантика передусім виявляється в обставинних формулах *за село, за селом, край села*. Це автологічні, традиційні для української мовної практики, у тому числі й поетичної, засоби маркування, називання простору. Пор.: *Потяглися журавлі вдалеч плавко./ Доганяв їх листопад за селом* (Ол.,ІІІ, 110); *Потім тихо поплакали дві верби за селом* (Ол., І, 116); *Сохнуть далі перемліті/ і за селом сидить село* (Вінг., 10).

Контекстне оточення номінації *село* у мові аналізованої поезії часто формують мікрообрази й мікродеталі, пов'язані з описом характерних реалій сільського побуту, типових робіт сільських мешканців тощо: *Напівсонну/ тополю/ збудить трактор край села* (Ст.,І, 130); *З туманцем раннім череда строката/ Неквапно впливала із села* (Мой., 50).

Епітетна парадигма практично кожного поетичного образу стратифікується на мікрогрупи позитивно-оцінних, нейтральних та негативно оцінних характеристик. Здебільшого епітетні характеристики *села* як реалії національного простору мають виразну, інтенсифіковану різними стилістичними засобами оцінність. Одні з них ілюструють усталені типи епітетизації за допомогою прикметників *рідне, золоте* (пор.: *І чи моя тривога проросла/ Од сивої печалі Козерога/ В глевке болото рідного села?* (Др., 124); *Вертаю знову в золоте село* (Др., 274). Інші ж засвідчують пошуки інноваційних засобів поетичного показу *села*. До таких, наприклад, належать епітетна сполука *заплющені села* (*І хтось мене вів через холод заплющених сіл./ Згарища станцій... Безокі віконні провали* (Ол.,ІІІ, 19).

СЕУМ констатує також системне уживання лексеми *село* з традиційними означеннями (*багате, безлюдне, благословенне, велике, веселе, зелене, казкове, мальовниче, рідне, тихе* (більш як 50 означень) та ін. (СЕУМ, с. 304). У національній словесній системі вони виконують функцію прикметникових характеристик і сприяють психологізації поетичної мови.

Кодифікований у СУМ як 3-тє значення лексеми *село* лексико-семантичний варіант „збірн. Жителі села, сільської місцевості» естетизований у метонімічних образах із значенням „люди в селі готуються до сну” та „люди сплять” у віршових фрагментах Б.Олійника і М.Вінграновського: *Коли село хилилося до сну./ Вони у двох виходили на луки* (Ол.,ІІІ, 45); *Сплять босі села в хаті на печі* (Вінг., 24).

У річичці актуальної для шістдесятників космічної тематики змодельована розгорнута метафора Л.Костенко: *Старі хатки в солом'яних скафандрах/ стояли в чорних кратерах села* (Кост., 73).

Важливий параметр мовного портретування *села* у поетичному дискурсі другої половини ХХ ст. – актуалізація вторинних (дендронічних, фітонічних, флоронічних, ландшафтно-рельєфних та ін.) конкретизаторів простору, пов'язані з мікросоціумом *села* в об'єктивній національній картині світу. Вагомість таких деталей для *просторового* сприйняття *села* підкреслюють, наприклад, описи в науковій та науково-популярній етнографічній літературі, пор.: „перед мандрівником, що їде високим, голим і пустим степом, несподівано розкривається дуже мальовничий та небуденний образ, коли в яру виринає українське село” [2, с. 533].

У поетичній мові другої половини ХХ ст. елементами типових етномаркованих пейзажоописів *села* часто виступають номінація *стежка*, назва дерева *верба*: *За дібровою стежка між вербами в'ється в село* (Луц., 126); *Я знову уявляю, що стою під вербою/ В селі на моїй Україні* (Руд., 260); *Над вербами тягне димком від села* (Руд., 103). Таким чином, знаходить підтвердження теоретична теза про те, що в кожній індивідуальній мовно-естетичній системі виленовуються наскрізні образи, до яких постійно повертається автор для вираження думок та емоцій (С.Я.Єрмоленко, Л.О.Ставицька, Н.М.Сологуб).

Номінація *село* формує об'ємний сегмент *соціального екологічного простору*. Очевидно, це мотивовано тим, що тридцятикілометрова зона відчуження, утворена навколо епіцентру чорнобильської катастрофи, охоплювала 79 сіл. У цьому сегменті мовного портретування *села* домінує наскрізна негативна оцінність, яку виявляють:

- епітети – *порожній мертвий, голій: І днина така невесела./ До біса ця божа краса./ Порожні Чорнобильські села/ Волають в німі небеса* (Кам., 2); *Ваше село веселе нині, мов пустка голе./ тил замітає, й відлуння тишу ляка.* (Йов., 14);
- дієслівні метафори: *Понімили села і причали./ Де стояв реактор-саркофаг, – / Ті, що атом з Прип'яттю вінчали./ Криводушино каються в гріхах* (Гн., 82).

Образи *хата*, *будинок*, *дім* часто „вписуються” у художній простір як опорні, знакові пункти пейзажу. В цьому разі вони зазвичай виступають у контекстному оточенні інших просторових образів, пор.: *Тихе надвечір'я/ Потьмарило будівлі, верби, став* (Руд., 46); *хата, й тин, і груша серед двору/ і кияшиння чорне де-не-де* (Кост., 41); *Я вийду з хати у срібний вечір до яворів* (Ол., II, 19); *Ти [хата] стоїш, небагата й непишна, виглядаючи з саду в луг* (Сим., 28); *А тепер мені тополина вулиця/ За четвертою хатою* кінчається (Ол., I, 75). Такі комплекси – це образки „свого”, „рідного” життєвого простору українців. Пор. внутрішнє протиставлення *хата* („свій”, обжитий простір) – *світ* („чужий”, незвіданий, невідомий простір) в одному з поетичних фрагментів Б. Олійника: *Там в далекі світи./ у сизі світи/ Задивилася вікнами хата.* Мовно-естетичний зміст наведеного образу посилює персоніфікаційне представлення образу *хата* через антропоорієнтовні деталі – дієслово *задивилася*, асоціативну кореляцію *вікна – очі*.

Заслужує на увагу предикативна сполучуваність іменників *хата*, *будинок*, *дім*: їх наявність у художньому просторі на граматичному рівні констатують присудки *стоїть*, *є: стояв той дім за хмарами бузку* (Кост., 19).

Найбільш змістово, оцінно, а також культурологічно навантажений образ – *хата*. У багатьох класичних і сучасних етнокультурних, етнолінгвістичних дослідженнях він кваліфікований як *категорія української духовності* [5], *слово-тема та культурознак* [8].

У поетичному світі *хата* – це своєрідний епіцентр розгортання ліричних подій, недаремно такі частотні поетичні обставини *коло хати*, *біля хати*, *навколо хати* тощо: *біля хати білий батько на канані* (Вінгр., 12); *Пише, рідна, що навколо хати/ наш садок*

вишневий забілів (Сим., 56); Улітку під вербою **біля хати**/ Княгиня почала дітей навчати (Руд., 226); **А коло хати** пелехатий сонях/ насе траву в блакитному дощі (Кост., 341). Такі поетичні вислови аперцептивно апелюють до автологічних, не метафоризованих, але насичених національним змістом образів Т.Шевченка: **Садок вишневий коло хати**; Сім'я **вечеря коло хати** тощо. Продовжуючи цю традицію, автори виявляють особливе естетичне чуття, яке „до певної міри формує у людині своєрідний спектр бачення тієї невербалізованої поетичності, якою наповнений світ” [15, с.15].

Оцінність архітектурного образу *хата* демонструє сформований навколо нього в мові української поезії другої половини ХХ ст. епітетний ряд – *рідна, батьківська, біла, блакитна, сива, далека, стара* (див. також СЕУМ, с.377–378).

Рідна – найбільш популярне художнє означення *хати* в українській словесності. Внутрішньо притаманна йому конотація інтимності посилюється при поєднанні із займенником *моя* в рамках конструкції звертання: *Відчиняла ти лагідно двері*,/ [...] *Друзів кликала до вечері*,/ **Рідна хато моя стара** (Сим., 47); *Я прощаюся нині з тобою*,/ **Рідна хато моя**, назавжди (Сим., 72); *Добридень*, **рідна хато!** Де ви, рідні, – стрічайте сина блудного (Ст., I, 112).

Окремий постійний поетичний мотив – ностальгічно-інтимне зізнання авторів у своїх почуттях до рідного дому, рідної хати. Частотні його вирази у текстах – словосполучки *найдорожча рідна хата, наймиліша рідна хата* і т. ін.: *Я бачив на землі хорому*,/ *Просторі, мов аеродроми*,/ *Палаці для тисячоліть*,/ **Та найдорожча рідна хата**,/ *Ота маленька, небагата* (Павл, 148); *Де стоять в обновах білих, в чистому вбранні*/ **Рідні хати, білі хати** з хмелем при вікні (Сим., 112).

Позитивне авторське ставлення до *хати, рідної хати* виявляють колоративні епітети *біла, біла-біла, блакитна, сива* тощо. Пор.: *Хата моя, біла хата*,/ *Казко тепла й доброти*,/ *Стежка від тебе хрещата*/ *В'ється в далекі світи* (Луц., 39); *Отака біла-біла хата*/ *Серед білого-білого цвіту* (Др., 218); *Сто віків мій вік запріг*/ *Сиву хату розхитати* (Др., 73); *Сніпки золотисті загачують греблю*,/ **Бо хата блакитна текла б в небеса** (Др., 304). В останній ілюстрації дослідник І.Мойсеїв прочитує глибокий екзистенційно-імпресіоністичний зміст: „жовто-блакитний імпресіонізм тут поєднано з одвічним прагненням до високости” [5, с.20]. У поезії Л.Костенко виявлено співзвучні мотиви образного пейзажотворення: *На те й погорільці – будуюмо хатку*,/ **Над хаткою небо**. *А знов голубе* (Кост., 116).

Серед образів, які увійшли у класичний фонд констант української мовно-поетичної свідомості, – епітетна сполука В.Симоненка *білява хата*: *За тобою завше будуть мандрувати*/ *очі материнські*/ **і білява хата** (Сим., 16). Естетизація поетизму *хата* в цьому разі відбувається відповідно до засад антропоморфізації: колірна ознака *біла* репрезентована як портретна характеристика *білява* – ”який має світле волосся; біловолосий” (ВТССУМ, 5).

Ситуативним синонімом до означення *біла* щодо дистрибута *хата* як елемента українського пейзажу виступає епітет *чепурна*: *Серед любисткової тиші*/ *Дрімає хата чепурна* (Луц., 207).

Позитивно конотованому образіві *біла чепурна* (тобто обжита, доглянута) *хата* протиставлена *хата-пустка* як символ запустіння, синонім не-життя. У контекстах цю семантику вербалізують деталі *забиті вікна, висить замок, похилена хвіртка*, пор.: *ваши хата ще стоїть*,/ **забиті навхрест ваши вікна**,/ *Землі хоч тисячу століть – / Вона не втішиться, не звикне*,/ *що кін в степу не заірже*,/ *що вже нема верби тієї*,/ *де мертвий хутір стереже*/ *могили матері твоєї* (Кост., 189); **Вікна забиті і висить замок** – / *ржава серезка над кігтикком клямки* [...] *Хто там квилить у тій хаті* *ночами?*/ *Може, живе*

там сама самота, / Соває пустаку у піч рогачами (Кост., 344); *Над синьою лампою білих снігів / Похилена хвіртка і пес пелехатий .. / До хати не кличе ні пес, ані див, / та й хати нема вже* (Мойс., 79).

Спостереження над мовою аналізованої поезії дає підстави стверджувати, що під впливом позамовних чинників, які спричинилися до увиразнення соціально-аксіологічної маркованості слова, поети-шістдесятники, дев'яностники системно розширили сферу його стильового побутування та ореол конотації. Зокрема, йдеться про аксіологічний зміст численних епітетних сполук (*осліпла хата, осиротіла хата, здичавіла хата, забруднена оселя* і т. ін.), прикладкових конструкцій (*хата-пустака*), які на сьогодні концептуалізовані як мовні знаки екіологічного чорнобильського простору, зокрема виступають аксіологізованими просторово-архітектурними маркерами зони відчуження. Пор.: *Стоять осиротілі хати, / Ніхто по вулиці не йде... / Зозулі не хочеться кувати* (Кам., 2); *Чому це зозулі німіють? / І мруть на папері рядки... / Осліплені хати сивіють / Чорніють вишневі садки* (Кам., 2). Антропоморфізована в епітеті *осліплена* ознака „неосвітлені або вибиті вікна” – складник загального образу покинутості, запустіння, підтримуваний образними деталями *зозулі німіють, чорніють вишневі садки*.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Узагальнюючи, констатуємо: *село* – важливий фрагмент національної просторової картини світу, зокрема, такого її лексико-тематичного сегмента, як *соціальний простір*. На матеріалі сучасної української поетичної мови простежено засоби лінгвальної репрезентації складників важливої просторової номінації *село*. Розглянуто структурні та семантичні типи епітетів і метафор, які відбивають усталені та індивідуально - авторські вектори реалізації цього поетоніма.

Мовно-естетична репрезентація образу *село* у поетичній практиці другої половини ХХ ст. пов'язана з метафоризацією об'єктивно пов'язаних, а тому й тісно асоціативно скорельованих із просторовою реалією *село* номінацій рослинного світу. Саме тому перспективи подальшого наукового дослідження пов'язуємо з докладним аналізом стилістичного потенціалу поетизмів *барвінок, вишня, волошка, жито, калина, каштан, клен, мак, осока, полин, рожжа, рута, смерека, сосна, тополя, трава, черемха, яблуня*. Вони у поетично-просторовій картині світу відбивають об'єктивні умови й закономірності наповнення національного простору рослинними реаліями.

1. *Гоцинець І.Л.* Асоціативно-семантичне поле „Чорнобиль” у сучасному українському художньому дискурсі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / І.Л.Гоцинець. – Київ, 2010. – 18 с.

2. *Жайворонок В.В.* Знаки української етнокультури : [словник-довідник] / В.В.Жайворонок. – Київ : Довіра, 2006. – 703 с.

3. *Єрмоленко С.Я.* Нариси з української словесності (Стилістика та культура мови) / С.Я.Єрмоленко. – Київ : Довіра, 1999. – 431 с.

4. *Кубрякова Е.С.* Категоризація мира: пространство и время : [материали науч. конф.]. – Москва : Диалог ; МГУ, 1997. – С.3–14.

5. *Мойсеїв І.* Рідна хата – категорія української духовності / І. Мойсеїв // Сучасність. – 1993. – № 7. – С.19 – 23.

6. *Мойсієнко А. К.* Слово в аперцепційній системі поетичного тексту: Декодування Шевченкового вірша / А. К.Мойсієнко. – Київ : Правда Ярославичів, 1997. – 200 с.

7. *Мялковська Л.М.* Стилістика художньої прози Валер'яна Підмогильного: лексико-семантичні поля, тропи, стилістичний синтаксис : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня

канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Л.М.Мялковська. – Київ, 2001. – 20, [1] с.

8. *Онкович Г.В.* Хата : слово-тема і культурознак : [навч. посібник] / Г.В.Онкович. – Київ : ІВО АПН України, 2010. – 71

9. *Пасічник Г.П.* Особливості лексико-семантичної репрезентації художнього концепту „пейзаж” (на матеріалі роману „The Invisible Man” Г.Веллса) / Г.П.Пасічник // Проблеми лінгвістики науково-технічного і художнього тексту та питання лінгвометодики : [зб. наук. пр. / відп. ред. Ф.С.Бацевич]. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту „Львівська політехніка”, 2007. – С.131–136.

10. *Прокопович Л. С.* Лексико-семантичне поле „Простір” в українській поетичній мові другої половини ХХ ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 „Українська мова” / Л.С. Прокопович. – Київ, 2011. – 23 [1] с.

11. *Пустовіт Л. О.* Словник української поезії другої половини ХХ століття : (семантико-функціональний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Л.О.Пустовіт. – Київ, 1993. – 36, [1] с.

12. *Ручка А.О., Скокова Л.Г.* Дім як приватний соціокультурний простір / А.О.Ручка, Л.Г. Скокова // Вісник Львів. ун - ту : серія „Соціологія”. – Львів, 2008. – Вип. 2. – С.162–181.

13. *Скорбач Т. В.* Мовний образ простору в поезіях М.Семенка і В.Поліщука : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Т.В.Скорбач. – Харків, 1999. – 20, [1] с.

14. *Сологуб Н.М.* Мовний портрет Яра Славутича. – Київ: Дніпро; Вінніпег : Українська Вільна Академія Наук, 1999. – 152 с.

15. *Ставицька Л. О.* Естетика слова в українській поезії 10–30 рр. ХХ ст. / Л.О.Ставицька. – Київ : Правда Ярославичів, 2000. – 154 с.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ:

Вінг. – Вінграновський М. Цю жінку я люблю / М.Вінграновський. – Київ : Дніпро, 1990. – 205 с.

Гн. - Гнатюк І. Нове літочислення: Вірші та поеми/ І. Гнатюк – Київ: Укр. письменник, 1990.–199с.

Др. Драч І. Вибрані твори : в 2 т. Т. 1. / І.Драч. – Київ : Дніпро, 1986. – 351 с.

Йов. –Йовенко С. Вибух. Поема/ С. Йовенко //Вітчизна.–1989.–№5.С. 3–22.

Кам. – Камінчук А. Дорога на Чорнобиль /А. Камінчук //Літературна Україна. –1996.–19 вересня. – С. 2.

Кост. – Костенко Л. Вибране / Л.Костенко. – Київ, 1989. – 559 с.

Луц. – Луценко Д. А я люблю, люблю :Пісні /Д. Луценко .– Київ: Український письменник,1995–259 с.

Ол.,I – Олійник Б. Вибрані твори : в 2 т. Т. 1. / Б.Олійник. – Київ : Дніпро, 1985.– 269 с.

Ол.,II– Олійник Т.2. – Олійник Б. Вибрані твори : в 2 т. Т. 2/ Б.Олійник. – Київ : Дніпро, 1985. – 245 с.

Ол.,III– Олійник Б. Сива ластівка : Поезії / Б.Олійник. – Київ : Веселка, 1995. – 127 с.

Пав. – Павличко Д. Вибрані твори : в 2 т. Т. 1. / Д.Павличко. – Київ : Дніпро, 1979. – 517 с.

Руд. – Руденко М. Поезії / М.Руденко. – К. : Дніпро, 1991. – 413 с..

Сим. – Симоненко В. Лебеді материнства / В.Симоненко. – Київ : Молодь, 1990. – 580

с.

Ст.,I – Стус В. Вікна в позапростір : Вірші, статті, листи, щоденникові записи / В.Стус. – Київ : Факт, 1992. – 145 с.

Ст.,II – Стус В. Дорога болю : Поезії / В.Стус. – Київ : Рад. письменник, 1990. – 222 с.

Ст.,III – Стус В. Палімпсести : Вибране / В.Стус. – Київ : Факт, 2006. – 432 с.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

ВТССУМ – Великий тлумачний словник сучасної української мови / [ред.–уклад. В.Т.Бусел]. – Київ ; Ірпінь : ВТФ „Перун”, 2001. – 1426 с.

СЕУМ – Словник епітетів української мови / [С.П.Бибики, С.Я.Єрмоленко, Л.О.Пустовіт / за ред. С.Я.Єрмоленко]. – Київ : Довіра, 1998. – 431 с.

СУМ – Словник української мови : в 11 т. / [ред. кол. І.К.Білодід (голова) та ін.] ; Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні АН УРСР]. – Київ : Наук. думка, 1970–1980.

Стаття надійшла до редколегії 20. 04. 2017

доопрацьована 30. 05. 2017

прийнята до друку 15. 08. 2017

THE IMAGE OF “VILLAGE” - A CONSTANT OF SPATIAL LANGUAGE PICTURE OF THE WORLD IN MODERN POETIC DISCOURSE

Lidia Prokopovich

*Mukachevo State University
Department of Philological Sciences
Zakarpats'ka St., 26, 89600, Mukachevo, Ukraine
phone. (03131) 2-11-09
E-mail: tubek25@gmail.com*

In the second half of the twentieth century ukrainian linguistics have been enriched by numerous research facilities of world language picture verbalization, the specifics of their logical-semantic and associative-shaped implementing in the system of poetic language in general, a certain genre or style of expression of a particular literary text.

Researching the poorly understood aspect, author refers to the layer of vocabulary that in the national poetic discourse of the second half of the twentieth century covers the "space" conceptual sphere.

In the result of study it has been found that the poetic categories aimed at “village” image description occupies one of the leading places in the dictionary of poetry, including its chronological period of the second half of twentieth century.

In the analyzed category of poetic language, which represents linguistic picture of socio-cultural space, it has been marked the complexity of text semantics, which is modified by the characteristic epithets, metaphorical units, periphrastic combinations, and the type of complicated ethnically marked, associative mindset imagery. In this regard, the category considers not only its functions as components of landscape discourse, figurative poetic models, but also serves the components of the world.conceptual model. Complications of “village” verbal structure stresses the topicality of original metaphors’ stylistic relevance and the author’s symbolism.

The use of traditional, functional and semantic analysis methods is fully justified as the context features lexico-semantic relations are the most clearly manifested in the field model that lets you fully describe the system of lexico-semantic relations between words.

The researched problem is actual and it promotes the theory deeper investigation, along with the practice of structure and functioning of poetic language study.

Key words: epithet, metaphor, semantics, personification, constant, discourse, association, Chernobyl area, cultural and historical tradition, lexical and semantic